

Ohje: syöpävaarallisille aineille altistumisen seuranta palo- ja pelastusalalla työuran aikana ja työuran jälkeen

Palo- ja pelastusalan työssä altistutaan syöpävaarallisille aineille. Koska työuran aikainen altistuminen on työtehtävien yhteydessä satunnaista, jää altistumisen aiheuttama lisäriski todennäköisesti vähäiseksi verrattuna syöpäsairauksien muihin, kuten perimään ja elintapoihin liittyviin riskitekijöihin. Sen vuoksi myös muihin kuin työperäisiin riskitekijöihin vaikuttaminen on tärkeää, kun henkilö työskentelee työtehtävissä, joissa altistutaan syöpävaarallisille aineille. Monet palokaasujen yhdisteistä ovat myös lisääntymisvaarallisia, mutta havaituilla altistumistasoilla lisääntymisterveysriskit aikuisille miehille ovat hyvin pienet palo- ja pelastusalalla.

Taustatietoa altistumisesta syöpävaaraa lisääville tekijöille palo- ja pelastusalalla

Palo- ja pelastusalan työssä syöpävaarallisia altisteita ovat palokaasuissa ja -savuissa esiintyvät myrkylliset aineet, joista parhaiten tunnetaan PAH-yhdisteet, bentseeni ja formaldehydi sekä vanhoista rakennuksista palamisen ja purkamisen yhteydessä vapautuva asbestipöly. Palokaasujen ja -savujen lisäksi osa sammutusvaahdoista on sisältänyt PFAS-yhdisteitä, joista PFOA sekä sen johdannaiset on arvioitu kokeellisen tutkimustiedon perusteella syöpävaarallisiksi (ryhmä 1) ja PFOS sekä sen johdannaiset mahdollisesti syöpävaarallisiksi (ryhmä 2A).

Edellä mainitut PFAS-yhdisteet ovat nykyään kiellettyjä sammutusvaahdoissa. Laajempi kaikkien PFAS-yhdisteiden käyttöä sammutusvaahdoissa koskeva rajoitus astuu voimaan asteittain vuodesta 2026 alkaen. Lisäksi työtyö on tunnistettu syöpäsairauksien riskitekijäksi.

Palo- ja pelastusalan työ on arvioitu kokonaisuudessaan syöpävaaralliseksi (ryhmä 1, IARC 2023). Tutkimusnäytön perusteella palo- ja pelastusalan työ lisää todennäköisesti

- asbestille altistuttaessa mesoteliomaan eli keuhkopussin syöpään sairastumisen riskiä.
- PAH-yhdisteille altistuttaessa virtsarakon syöpään sairastumisen riskiä.
- Lisäksi tutkimuksissa on todettu yhteys pelastajan työn ja paksusuoli-, kives- ja eturauhassyövän, melanooman sekä non-Hodgkinin lymfooman välillä. Sekoittavien tekijöiden vaikutusta yhteyteen ei ole pystytty sulkemaan pois ja siksi näyttö näistä syöivistä on katsottu rajalliseksi.

Työn aiheuttamat lisäriskit ovat kokonaisuudessaan vähäiset verrattuna perimään ja elintapoihin liittyviin riskitekijöihin. Esimerkiksi eturauhassyövän tapauksessa havaittu lisäriski selittyy tutkimustulosten perusteella todennäköisesti ns. seulontaharhalla, eli aktiivisemmän PSA-seurannan aiheuttamalla näennäisellä riskinlisäyksellä.

Työuran aikainen työterveysseuranta

Palo- ja pelastusalan työ edellyttää terveystarkastuksia työn terveydentilaan ja toimintakykyyn kohdistuvien erityisvaatimusten sekä työn altisteiden aiheuttaman erityisen sairastumisen vaaran vuoksi. Terveystarkastusten tarkoitus on seurata työntekijän terveydentilaa sekä tunnistaa työperäiset oireet ja sairaudet ajoissa.

Tutkimusnäytön mukaan terveystarkastuksilla, lääkärin tutkimuksilla ja esim. laboratoriokokeilla ei voida vaikuttaa syöpään sairastumiseen tai sen ennusteeseen. Huomio kohdistetaan terveystarkastuksissakin syöpävaarallisille aineille altistumisen hallintaan ja seurantaan. Terveystarkastuksissa voidaan esimerkiksi keskustella yksilöllisistä riskitekijöistä ja asianmukaisesta suojautumisesta sekä esimerkiksi biomonitorointitulosten perusteella tarvittaessa tehostaa altistumisen hallintaa tai seurantaa.

Työuran jälkeinen työterveysseuranta

Palo- ja pelastusalan työn päättymisen jälkeen terveystarkastuksilla, lääkärin tutkimuksilla ja esim. laboratoriokokeilla ei voida vaikuttaa syöpään sairastumiseen tai sen ennusteeseen. Joten terveystarkastuksia tähän tarkoitukseen ei suositella.

Työuran päättyessä syöpävaarallisia altisteita sisältävässä työssä työterveyshuolto:

- kirjaa potilasasiakirjoihin työuran aikaisiin seurantatietoihin perustuvan arvion työuran aikaisesta altistumisesta ja sen aiheuttamasta syöpään sairastumisen lisäriskistä. Tässä otetaan huomioon esimerkiksi altistumispäiväkirjan tiedot. Näin myöhemmin osataan tarvittaessa epäillä ja selvittää työperäisen syöpäsairauden mahdollisuutta.
- antaa ohjausta ja neuvontaa perimään ja elintapoihin liittyvistä syövän riskitekijöistä sekä ohjaa työntekijän hakeutumaan tarvittaessa terveydenhuoltoon.